

תוכן עניינים

מבוא	עמ' 1
פרק א': הפרישה לגמלאות בישראל ותעסוקת גמלאים	עמ' 2-3
פרק ב': תחום הפנסיה, התפתחויות והמצב החוקי כיום	עמ' 4-6
פרק ג': פרשת וינברגר - מקרה בוחן	עמ' 6-7
פרק ד': סיכום הממצאים	עמ' 7-8
דיון ומסקנות	עמ' 9
ביבליוגרפיה	עמ' 10

מבוא

תוחלת החיים בעולם עולה בעשורים האחרונים, ועימה גם תוחלת החיים בישראל, שהיא מן הגבוהות בעולם, עם גיל 80 לגברים וגיל 84 לנשים. לעובדה זו כמובן השלכות על כל תחומי החיים הן של המבוגרים והן של כלל האוכלוסייה. על פי התחזיות, אוכלוסיית בני ה-65+ צפויה לגדול פי שניים, מבערך 800,000 איש כיום לכ-1,600,000 איש בשנת 2035.¹ לפי הלמ"ס, בשנת 2065 יוכפל מספר התושבים בישראל, כאשר בשנה זו יהיו במדינה למעלה משלושה מיליון איש בגילאי 65+, לעומת פחות ממיליון איש כיום. כל זה יקרה בזמן שהמדינה תהיה זקוקה יותר מאשר בעבר לאנשים בגילאי העבודה, שכן גילה הממוצע של האוכלוסייה יעלה, ורבים ימשיכו לחיות שנים רבות מעבר לגיל הפרישה.²

לאור תוחלת החיים הגבוהה, והעובדה שאנשים ממשיכים לחיות בממוצע עוד כעשרים שנים לאחר יציאתם לפנסיה, אנו שומעים יותר ויותר התייחסויות בתקשורת למשמעויות הכלכליות של הקשיים בנייהול הפנסיה האישית, וכן בנושאי הביטחון הסוציאלי של גמלאים. כמו כן, מתעורר דיון בנושא תעסוקתם של פורשים במשך השנים שלאחר פרישתם. בנושא זה קיימות דעות מנוגדות, כאשר המצדדים מצביעים על יתרונות הגלומים בהמשך תעסוקתם של גמלאים הן מבחינה אישית והן מבחינה לאומית, ואילו המתנגדים מצביעים על חסרונות הקשורים לגיל המבוגר ול"תפיסה" לכאורה, של מקומות עבודה על חשבון אנשים צעירים יותר.

בעבודה זו, אבחן את נושא תעסוקתם של גמלאים בישראל בשוק העבודה, תוך התמקדות בשאלה: כיצד תשפיע העלאת גיל הפרישה על ביטחונם הכלכלי תעסוקתי של הגמלאים בישראל?

אתחיל בסקירה של נושא הפרישה לגמלאות בישראל ותעסוקת גמלאים, ולאחר מכן אמשיך בסקירת נושא החיסכון הפנסיוני וההתפתחויות השונות שחלו בנושא זה בשנים האחרונות ובמצב החוקי כיום. באמצעות מקרה בוחן, פרשת וינברגר, אבחן את המשמעות הכלכלית והתעסוקתית של חיוב פרישה, ולבסוף אסכם את הממצאים ואנסה לענות על שאלת המחקר.

פרק א': הפרישה לגמלאות בישראל ותעסוקתם של גמלאים

¹ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014). "השירותים לאוכלוסייה הזקנה בישראל: הצורך בעיצוב תכנית אב לאומית: נייר עמדה", *גרונטולוגיה וגריאטריה*, כרך 2, עמ' 13.

² חורש, ה. "הלמ"ס לא אופטימי: מי יפרנס את ישראל עוד 50 שנה?", *וואלה, עסקים וצרכנות*, 29.12.2016.

על פי חוק הפרישה משנת 2004, ניתן להפסיק את עבודתם של נשים בגיל 62 וגברים בגיל 67 מפאת גילם, למרות שרוב האנשים בגיל זה הם אנשים בריאים אשר מסוגלים להמשיך ורוצים לעבוד.³ במציאות של ימינו, חלקם מעוניינים להמשיך בעבודה על מנת להשלים את הכנסתם, וחלקם משום שהם מעוניינים להמשיך להיות פעילים ותורמים לחברה. עם זאת, שוק העבודה כיום מקשה על המשך העסקתם, וקיימים מספר חסמים חוקיים, כלכליים וחברתיים, יחד עם דעות קדומות לגבי יכולותיהם של אנשים מבוגרים להתמודד בשוק התעסוקה, אשר מונעים מהם להמשיך לעבוד, מה שמשמר את הפער בין הרצון והצורך שלהם לבין ההסדרים הקיימים כיום.⁴

עם זאת, יש לציין כי קיימים מספר הסדרים מאורגנים לתעסוקה היום והם: 50 מועדוני תעסוקה שבהם עובדים כ-2000 זקנים (עבור תמורה נמוכה של כמה מאות שקלים בחודש), תעסוקה בבתיאם של הזקנים ומרכזי תעסוקה להשמה של בני 60 ומעלה בשוק העבודה החופשי.⁵ יש לציין כי תכניות אלו פותחו על ידי ארגונים שאינם למטרות רווח והן עדיין בשלב ניסיוני.⁶

נתונים מצביעים כיום על כך כי בקרב בני 65-69 בישראל שיעור התעסוקה של גברים גבוה מהממוצע במדינות ה-OECD, אך בקרב בני 70-74, שיעורם הוא נמוך מהממוצע במדינות אלו.⁷ באופן כללי, שיעור התעסוקה של בני 65-74 גבוה יותר מזה של בני 75 ומעלה, כאשר בקרב בעלי השכלה גבוהה ועצמאים שיעור העבודה גבוה יותר מאשר בקרב בעלי השכלה נמוכה ושכירים, אשר מחויבים בחוק גיל הפרישה.⁸

מעבר לכך, שינויים בשוק העבודה ובמבנה המשק שחלו בשנים האחרונות, השפיעו על הזדמנויות התעסוקה של בני 65+, וישו אותם בעמדה נחותה לעומת צעירים. שינויים אלו כללו צמצום התעסוקה במגזר התעשייתי והרחבת התעסוקה בסקטור השירותים, שינויים טכנולוגיים המחייבים הסתגלות מהירה, וכן הדרישה להשכלה גבוהה וידע טכנולוגי ספציפי ועדכני בעולם בו הידע מתיישן במהירות ונוצר כל הזמן צורך בידע חדש.⁹

מעבר לגורמים אלו, העלייה ההמונית מחבר העמים בשנות ה-90 הביאה עימה המון עולים מבוגרים אשר התקשו להשתלב בעבודה בארץ. בנוסף, ההתפתחות המהירה בענף ההייטק, הביאה לכך שלצעירים היה יותר ביקוש בעולם זה. כמו כן, ההאטה בפעילות המשק בשנים 2000-2004 והאבטלה שבאה בעקבותיה, הגבירו את קצב היציאה של עובדים מבוגרים משוק העבודה.¹⁰

בהתמודדות עם נושא זה, ישראל, בדומה למדינות מערביות אחרות, מנסה להנהיג לאחרונה מדיניות אשר תעלה את שיעור ההשתתפות בעבודה של האוכלוסייה המבוגרת. כך, בחוק ההסדרים משנת 2004, הועלה גיל הפרישה לגברים מ-65 ל-67 ולנשים מ-60 ל-64.¹¹

³ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 15.

⁴ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 20.

⁵ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 17.

⁶ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 46.

⁷ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 37.

⁸ בריק, י., יקוביץ, א., קטן, י. (2014), עמ' 38.

⁹ בר-צורי, ר., קופ, י. (2006), "השתתפות קשישים בכוח העבודה - מגמות עיקריות", גרונטולוגיה וגריאטריה, כרך 1, עמ' 122.

¹⁰ בר-צורי, ר., קופ, י. (2006), עמ' 123.

¹¹ בר-צורי, ר., קופ, י. (2006), עמ' 123.